

ka (na Marusincu, Kapljuču) na cijelom području uzduž jadranske obale, uključujući i dio današnje Republike Bosne i Hercegovine.

IX. poglavlje, *Starohrvatski kršćanski spomenici* (185-236), završno je poglavlje u kojemu se na vrlo pregledan način govori o pisanim vrelima nehrvatskog podrijetla (*Annales Francorum*, *Annales Fuldenses*, *De administrando imperio*), o svjedočanstvu vrela, o franačkom utjecaju i pokrštavanju, o crkvenoj organizaciji i starohrvatskim crkvama i njihovim oblicima te o kamenim spomenicima. U prilogu je autor uvrstio brojne tekstove pisama, natpisa na latinskom jeziku i glagoljici. Na kraju tog poglavlja autor je dodao odabran popis korištenih vrela i literature (237-244) te cjelovit popis slika i crteža (245-256). Slijedi sažetak priručnika na engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku te kazalo vlastitih imena, pojmova i stvari s kraćim pogovorom fra Gabrijela Jurišića.

I na kraju, dometnimo: priručnik dr. Vicka Kapitanovića, koji uz tekst sadrži i brojne i nezaobilazne crteže sa slikama starokršćanskih građevina i spomenika, vrlo je važan doprinos razvoju i spoznaji naše kršćanske arheologije i njezinu razumijevanju, nezaobilazan prilog hrvatskoj arheološkoj literaturi o starokršćanskoj baštini na hrvatskom tlu, te uvelike koristan studentima arheologije i povijesti staroga vijeka koji će zbog jasne koncepcije i preglednosti udžbenika s lakoćom svladati to izuzetno zanimljivo gradivo. Sve pohvale autoru i njegovu trudu za iznimno vrijednu knjigu!

Ante Gulin

Harald Krahwinkler, ... in loco qui dicitur Riziano ..., *Zbor v Rižani pri Kopru leta 804, Die Versammlung in Rižana/Risano bei Koper/Capodistria im Jahre 804*, Knjižnica Annales 40, Koper 2004., 191 str.

U Kopru je 2004. godine u ediciji *Knjižnica Annales* koju izdaju *Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče* i *Zgodovinsko društvo za južno Primorsko* objavljena knjiga Haralda Krahwinklera, djelatnika *Odjela za povijest istočne i jugoistočne Europe Instituta za povijest Sveučilišta u Klagenfurtu*, o Rižanskom placitu iz 804. godine. Prema autorovim riječima knjiga je nastala na temelju istraživanja provedenih za potrebe pisanja knjige o Furlaniji, a 1200. obljetnica Rižanskog sabora te nova istraživanja bili su dodatni impuls za objavljivanje ove knjige, kao i ponovnog izdanja transkripcije i faksimila listine. Knjiga je pisana dvojezično, slovenskim i njemačkim jezikom. U *Uvodu/Einleitung* (11-12/105-106) autor ističe važnost listine za proučavanje političke i društvene prošlosti Istre, sjeverne Italije, Franačke i Bizanta, a sukladno tome citira i gledišta suvremene historiografije o Rižanskom placitu (Giovanni de Vergottini, Lujo Margetić, Georg Waitz). U poglavlju *Izročilo/Überlieferung* (13-15/107-109) autor opisuje rukopis *Codex Trevisaneus*, koji sadrži jedini danas poznati prijepis listine.

Tim kratkim cjelinama slijedi opširnije poglavlje *Prosopographica* (17-30/111-126). U njemu nas autor upoznaje s glavnim akterima listine. Prvi među njima je vojvoda Ivan (17-20), glavni predstavnik feudalne vlasti i provoditelj franačkih reformi u Istri. Budući da je većina teksta listine posvećena pritužbama protiv vojvode Ivana, autor opisuje i glavne karakteristike njegova vladanja. Gradeškog patrijarha Fortunata (20-25) autor opisuje kao profranačkog čovjeka, a posebno ističe njegovu važnost za održavanje Rižanskog placita. Također razmatra okolnosti koje su potaknule uzdizanje Fortunata na metropolitisku čast,

opisuje patrijarhov boravak u Puli, njegovu ulogu u pobuni Ljudevita Posavskog zbog čega Fortunat odlazi najprije u Zadar, a potom u Konstantinopol, a konačno i njegov dolazak, u sklopu grčkog poslanstva, pred Ludovika Pobožnog, te njegovu smrt 824. godine. Podrijetlo svećenika Izza (26-27), jednog od poslanika cara Karla Velikog na Placitu, autor pak pokušava povezati s benediktinskim samostanom Farfa u Spoletu. Autor se u tom poglavlju osvrće i na osobe langobardskoga grofa Aja (comes Aio), koji se spominje kao član franačkog poslanstva u Konstantinopol (816.), te grofa Kadaloha (comes Cadolao), za kojeg autor ističe da je imao bogate posjede u Alamaniji. Posljednji redci poglavlja posvećeni su identifikaciji istarskih biskupa koje spominje listina, a autor postavlja i pitanje kontinuiteta biskupije u Kopru. Također spominje i gradeškog đakona Petra, mogućeg autora listine, te primatelje garancija Damjana, Honoracija i Grgura i magistre *militum* Basilija, Stjepana i Konstantina.

U poglavlju *Politične strukture/Politische Strukturen* (31-42/127-139) autor u osnovnim crtama opisuje političko-upravni sustav Istre u 8. i 9. stoljeću. Posebnu pozornost usmjeruje funkciji *magister militum* jer su te osobe imale vrhovni nadzor nad civilnom upravom i pravosuđem, nagađajući da bi spomenuti Konstantin mogao ustvari biti bizantski car. Autor raspravlja i o pojmu *populus* Istre koji čine oni koji imaju pravo političkog djelovanja, te rasparavlja o prošlosti *civitates* i *castella* koji se navode u Listini (Pula, Poreč, Trst, Rovinj, Labin, Buzet i Novigrad). Na kraju tog poglavlja autor ističe važnost Rižanskog placita u stabilizaciji političkih odnosa u samoj Istri (ponajprije između vojvode Ivana i Istrana), ali i odnosu Franačke i Bizanta. Odluke Rižanskog placita, po autorovu mišljenju, nisu samo dokaz ustavne tradicije, nego i početak pravne transformacije ranosrednjovjekovne Istre.

Poglavlje *Gospodarske in socialne strukture/Ökonomische und Soziale Strukturen* (43-48/141-146) posvećeno je ekonomskim pitanjima koje spominje listina (porezima, pitanju vinograda, općinskog zemljišta, pravu plovidbe itd.). Posebnu pozornost autor usmjeruje pitanju Slave na koje je naselio vojvoda Ivan, a koji su bili glavnim razlogom nezadovoljstva lokalnog stanovništva.

Zatim slijedi *Recepcija/Rezeptionsgeschichte* (49-57/147-156), poglavlje u kojemu se autor osvrće na generalnu recepciju teksta Rižanskog placita u raznim znanstvenim, književnim i publicističkim djelima, kao i u likovnoj umjetnosti. Naglasak je na recepciji u 19. stoljeća kad se, zbog razvitka nacionalnog identiteta, tekst placita rabio i u političke svrhe. Nakon njemačke verzije teksta otisnute su i fotografije slika Giuseppea Barisona (157) i Bruna Croatte (158), obje nazvane "Il Placito del Risano".

Druga cjelina *Edicija in prevod/Edition und Übersetzung* (61-100), također je dvojezična. Na njezinu početku nalazi se popis objava listine, u cijelosti ili u obliku regesta, kao i postojećih prijepisa listine. Slijedi sama transkripcija listine, koja se objavljuje usporedno s fotografijama stranica rukopisa Codex Trevisaneus. Drugu cjelinu zaključuju slovenski i njemački prijevod listine (82-92) i njezina diplomatska analiza.

Na kraju knjige nalazi se *Appendix* (159-184) s popisom kratica, popis izvora, te vrlo opsežan popis korištene literature.

Rad Harald Krahwinklera vrlo jasno predočuje i upućuje na važnost sadržaja listine Rižanskog sabora. Zbog toga je vrijedan prilog proučavanju povijesti ranosrednjovjekovne Istre, ali i sjevernoitalskih i europskih političkih i društvenih prilika izvan tog prostora.

Maja Katušić